

Forord

Lisbeth Overgaard Nielsen & Tine Engel Mogensen

Den gode kærlighedshistorie er en uomgængelig genre, som dog ikke har haft det alt for nemt i det 20. århundrede. Med antologien *Kærlighedshistorier* ønsker vi at undersøge kærlighedshistoriens aktuelle status. I den forbindelse har vi inviteret en række skribenter og forskere inden for kunst, kultur og samfund samt udøvende kunstnere til at komme med hvert deres bud på, hvordan kærlighedshistorien har det i dag, og i hvilke former den optræder.

Ideen til antologien opstod i 2004, og et par år senere var vi, med en bevilling på 40.000 kr. fra Forskningsrådet for Kommunikation og Kultur, godt på vej til at få antologien udgivet på Aarhus Universitetsforlag. Desværre kneb det med at skaffe den sidste halvdel af beløbet, samtidig med at livet – i form af bl.a. børn og ph.d.-afhandlinger – blandede sig og satte projektet i bero for nogen tid. Undervejs opstod så ideen om at realisere antologien som en hjemmeside, *Kærlighedshistorier.dk*: En side, hvor man ville kunne læse og downloade alle antologiens artikler gratis, som med diverse links ville kunne fungere som en indgangsportal til bidragsydernes øvrige virke hver især, som med sin brede og dialogiske form ville kunne komme ud til langt flere læsere end en trykt bog – og som ville kunne forny sig og holde sig ‘levende’ og i dialog med sine læsere og sin samtid ved at være åben for nye artikler. Det er denne idé, vi nu har realiseret.¹

Baggrund

I *Kærlighedens forrykte tale* fra 1977 skrev den franske litterat og filosof Roland Barthes: “Den forelskede må påtage sig kærlighedens sentimentalitet – miskrediteret af den moderne opinion – som en stærk overskridelse der gør ensom og udsat; ved en værdi-omvæltning er det altså i dag sentimentaliteten der udgør det obskøne i kærligheden.”

Udsagnet kan ikke blot med lethed overføres til kunstens og kulturens område. Det synes også at række ud over Barthes’ egen tid og pege på en vigtig tendens i det 20. århundrede som sådan: nemlig en udbredt pessimisme på kærlighedens vegne. Kærligheden og dens kunstneriske og kulturelle udtryk – ikke mindst den gode kærlighedshistorie – blev trængt fra mange sider. Tydeligst måske i århundredets sidste tredjedel, hvor først

---

¹ Det følgende er skrevet i 2007 (med enkelte opdateringer 2009), det er rettet mod det diakrone bogmedie og baserer sig på de tanker, vi gjorde os dengang, og på de skribenter, der udgjorde ‘det oprindelige hold’. Kommende bidragsydere vil derfor heller ikke blive skrevet ind i dette forord, men vil udelukkende blive præsenteret under “Artikler” og “Bidragsydere”.

politik, køn og selvrealisering, så kølig postmodernistisk ironi og siden pornografi, krop og excesser satte dagsordenen.

Spørgsmålet er, om der hen mod årtusindskiftet og i de første år af det nye årtusind er kommet fornyet fokus på kærlighedshistorien inden for kunst og kultur? Der synes på den ene side at være tale om kærlighedshistorier, der har antaget anderledes former, end vi tidligere har set, og på den anden side om traditionelle kærlighedshistorier i usædvanligt selskab. Gamle former dukker op i værker, som formår både at tage kærlighedshistorien alvorligt og indoptage elementer, der normalt ses som uforenelige med en 'rigtig' kærlighedshistorie: utallige referencer til alt mellem himmel og jord, ironi og meta-bevidsthed. Det er kort sagt tilsyneladende igen i orden for intellektuelle og ambitiøse kunstnere at beskæftige sig med kærlighed.

Samtidig synes kærlighedshistorien at fylde mere og mere i vores kulturelle virkelighed, hvor den har indtaget en central plads også i de 'nye' medier. Men hvorledes fremstilles de moderne kærlighedshistorier? Hvad fortæller de, og hvorledes eksponeres de i de forskellige medier? Adskiller de aktuelle kærlighedshistorier sig fra dem, vi allerede kender og i så fald på hvilken måde? Og hvilken funktion, betydning og status har de i vores nutidige samfund og kultur? Har kærlighedsbegrebet ændret sig, hvis man betragter det fra en teologisk eller filosofisk vinkel? Og hvad med litteraturen og filmkunsten – er kærlighedshistorien inden for disse felter stadig brugbar? Har kærligheden en plads i kunsten i dag – ifølge kunstnerne selv? Hvordan opfatter de nye "brugere" kærligheden? Og hvilken status og rolle får kærligheden som begreb, fænomen og historie i fremtidens samfund?

Antologiens 11 bidrag, der alle har omdrejningspunkt i konkrete værker eller fænomener, giver en række bud på, hvordan kærlighedshistorierne er blevet behandlet i årene op til år 2000 og i de første år af det nye årtusind, men også på fremtidige tendenser. Skribenterne kommer fra vidt forskellige felter med meget forskellige diskurser; nogle er praktikere, andre teoretikere, nogle er tekstnære, andre bevæger sig vidt omkring. Fænomenet kærlighedshistorier trækker linjer på kryds og tværs mellem de forskellige felter, hvorved 'samtaler' opstår mellem bidragene.

I den første artikel, "End lever kærligheden", ser lektor Hans Hauge kærlighed som "anvendt romanlæsning". Kærlighedsromanen – romancen – ansporer nemlig ifølge Hauge til forelskelse og leverer en drejebog til romantiske kærlighedsforhold, mens dens realistiske modstykke, *the novel*, forsøger at mane læseren til besindelse ved at påpege det lattervækkende og farefulde ved en romantisk tilgang til livet. Hauge kommer langt omkring i sin artikel, der forfølger den til tider indædte kamp mellem romance og realitetsprincip (*novel*) fra Teheran til Nordnorge og gennem adskillige århundreder – med et

kraftigt tyngdepunkt i vores tid, hvor kærligheden lever i bedste velgående og måske oven i købet kan siges at være blevet ophøjet til religion.

Kærlighedsromaner spiller ligeledes en hovedrolle i antologiens næste bidrag, “Den naragtige kærlighed”, men denne gang set ‘indefra’: forfatteren Ulrikka Strandbygaard tager således fat i sit eget virke, når hun med udgangspunkt i sine to romaner *Labyrintens latter* (1997) og *Kærlighedsskulpturen* (2000) beskriver kærligheden som en naturkraft, der indeholder både lys og mørke – og hvor man næppe kan fravælge mørket uden at miste kontakten med selve kærlighedens væsen. Sidst i artiklen reflekterer Strandbygaard over sin egen kærlighed – i forhold til skriveprocessen; en proces, der for hende nødvendigvis må indeholde både kærlighed til stoffet og vilje til at opgive kontrollen, at springe ud i ‘afgrunden’.

Også lektor i teologi Troels Nøragers artikel “Til døden jer skiller...” fokuserer på opfattelsen af kærligheden som en voldsom kraft: nemlig forestillingen om, at kærligheden skal kunne skaffe de elskende en dennesidig udødelighed. Nørager tilslutter sig tesen om, at kærligheden i vor tid i høj grad er blevet en sekulær religion, det sted, hvor vi søger livsfylde og glimt af udødelighed – hvor vi tidligere fik vores udødelighedslængsel tilfredsstillet gennem et guddommeligt løfte om ‘evigt liv’. Nørager beskriver det som en bevægelse fra “Gud er kærlighed” til “kærlighed er gud” og spørger, om kærligheden mon kan leve op til de høje forventninger?

Billedkunstneren og digteren Kaspar Kaum Bonnén reflekterer ligeledes over muligheder og begrænsninger i vores forventninger til kærligheden. I en række pågående billeder og artiklen “I will always love you” kommenterer han kærlighedens betingelser i dag, hvor en stadig strøm af kærlighedsfortællinger skaber ensartede forestillinger om kærlighed og lykke, og hvor både teknologi og populærkultur præger vores opfattelse af kærligheden – men hvor det samtidig bliver stadigt mere presserende for det enkelte individ at vælge og skabe sit eget liv, sin egen historie. Bonnén ser kærligheden som en transformerende proces for individet, som kan åbne for nye livsmuligheder, nye ‘livsrum’. Han beskriver i tråd hermed sit eget arbejde som et forsøg på at synliggøre følelser som rumlige størrelser og dermed materialisere og generalisere en subjektiv erfaring, som andre har mulighed for at identificere sig med.

Strømmen af kærlighedsfortællinger er tilsvarende central i ph.d. Lisbeth Overgaard Niensens artikel “Intellektuel filmkærlighed og bølgebrud”, der med udgangspunkt i Lars von Triers *Breaking the Waves* undersøger filmens bud på en moderne kærlighedshistorie og et melodrama i nye gevandter. Hvad adskilte denne film fra den klassiske kærlighedsfilm, og hvilken betydning har *Breaking the Waves* haft for den intensive genoptagelse af kærlighedshistorien i dansk film gennem det seneste årti?

Der er næppe tale om en *genoptagelse* af kærlighedshistorien inden for hip hop, en genre, der traditionelt ingen interesse har haft for (i hvert fald dén type) romantik, og som er blevet meget udskældt for sit hårde og sexistiske sprog. Post doc. Birgitte Stougaard Pedersen påviser imidlertid i artiklen “Hip hop og kærlighed”, at man – særligt hos mere ‘modne’ rappere – ved siden af det hovedspor, der handler om gadens rå fællesskab, faktisk kan finde både sentimentalitet og et romantisk kærlighedsbegreb.

Også i den norske forfatter Jan Kjærstads værker finder man romantisk kærlighed – i avanceret og hæsblæsende interaktion med utallige andre elementer. Ph.d. Tine Engel Mogensen placerer i artiklen “Mulighedsfelt og sammenhængssyn” Kjærstads romaner i den moderne virkelighed, og hun skitserer en udvikling i forfatterskabets kærlighedshistorier og det forhold mellem kærlighed, fortælling, identitet og verden, som skrives frem. Et vigtigt omdrejningspunkt i Kjærstads romaner er ifølge Mogensen kærlighedens og historiernes, eller historiefortællingens, betydning i og for et menneskes liv; (kærligheds)historier får i dette perspektiv en nytteværdi, en bogstaveligt talt *opbyggelig* funktion.

Identitetsdannelsen er ligeledes i højsædet, når cand. mag. Anne Görlich Fernando i artiklen “Ung kærlighed – forestillinger, forventninger og grænser” viser vej ind igennem de unges kærlighedshistorier. På baggrund af interviews med en gruppe af unge beskriver hun deres opfattelser af kærligheden, opfattelser, der måske umiddelbart kan synes fremmede for den ældre generation, men som ikke desto mindre viser sig at bygge på de voksnes kærlighedskultur og dertilhørende normer og konventioner. I deres første kærlighedshistorier over de unge sig på de roller, som de skal leve ud i voksenlivet.

Med artiklen “Kærlighedsmyte som kirurgisk scenekunst” beskriver teaterchef Kirsten Dehlholm teatrets bud på en kærlighedshistorie i form af forestillingen *Operation: Orfeo* af Hotel Pro Forma. Forestillingen belyses fra forskellige vinkler, men Dehlholm fokuserer især på, hvorledes den berømte kærlighedshistorie kan fremføres uden at blive genfortalt eller banaliseret: “Som en sand myte kan fortællingen ikke opfattes bogstaveligt, men må sanses og begribes i al sin ubegribelighed. For at imødekomme de universelle budskaber må jeg gribe til det mest konkrete, som er formen”, skriver hun blandt andet.

Kærlighedshistorien trives imidlertid også i nye medier, hvilket ph.d.-stipendiaterne Casper Radil og Troels Schultz Larsen belyser ud fra en sociologisk vinkel i artiklen “Internetdating – et angreb på kærlighedens traditionelle former”. Internetdating er efterhånden blevet et almindeligt supplement til traditionelle måder at finde den store kærlighed på, men som artiklens titel antyder, kan internettet ifølge Radil og Larsen ikke blot betragtes som et passivt medium, der videreformidler kærlighedens velkendte former. Internetdating anviser derimod nye veje og betingelser for den moderne kærlighed,

en kærlighed, der på nettet bliver skrevet med det moderne samfunds ordforråd såsom kontraktindgåelse, shopping, behovstilfredsstillelse og selvudvikling.

Netop det moderne menneskes ændrede livsomstændigheder, som de f.eks. kommer til udtryk hos en dystopisk forfatter som Michel Houellebecq, er udgangspunktet for Kai Aalbæk-Nielsens artikel "Kærlighed og individualisme". Han går her kærlighedens vilkår efter i sømmene, når han i et opgør med den romantiske myte om 'den eneste ene' undersøger individualismens dominans i den moderne verden ud fra et samfundsøkonomisk perspektiv. Den moderne kærlighed analyseres igennem litterære eksempler, filosofiske strømninger og kulturteoretiske betragtninger, og Aalbæk-Nielsen fremkommer afslutningsvis med *sit* bud på en 'bæredygtig' fremtidig kærlighedsopfattelse.

Antologien indeholder altså bidrag af såvel analytisk, repræsentativ som teoretisk art præsenteret fra vidt forskellige positioner. At antologien på denne måde ikke kun bliver et forum for akademisk analyse og teori, men også inddrager verden udenfor, har givet bogen et bredere fundament, men også mange forskelligartede stemmer. Vi betragter imidlertid de forskellige fagtraditioner, stilarter og udgangspunkter som en force, der – når det lykkes bedst – åbner antologien som et forum for kunst og kulturs forbundethed i teori og praksis.

Vi håber, at antologien vil appellere bredt ved at være aktuel og tværgående – både i vinkling af artikler, i sproget og i formidlingen – men at den samtidig kan være et seriøst bidrag til en beskrivelse af et fænomen, der måske fortsat ikke har så stor prestige i alle sammenhænge, men som ikke desto mindre optager mange mennesker hver dag.